

УДК [328-053.6:001.82](477)(045)

*Л. С. Савчук,*аспірант кафедри парламентаризму
та політичного менеджменту НАДУ,
м. Харків

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Розглянуто історичний шлях становлення та розвитку міжнародних інституцій молодіжного парламентаризму як відповідь на виклики глобалізованого світу, що є актуальним для України в умовах її сучасних соціальних змін і суспільних перетворень.

Ключові слова: молодіжний парламентаризм, молодіжний парламент, молодіжний парламентських рух, молодіжна рада, молодіжна парламентська асамблея, молодіжний форум, молодіжна палата.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями. Глобалізація виступає процесом, який здійснює визначальний вплив на розвиток сучасної світової цивілізації загалом та на функціонування політичних й суспільних інститутів зокрема. Доведено, що в умовах глобалізаційних процесів відбувається зростання впливу міжнародних організацій і одночасне послаблення суверенітету національних держав, що спричиняє трансформацію суспільних форм організації та розширення традиційних каналів соціалізації.

Крім того, інтеграційні процеси актуалізували питання міжнародної взаємодії суспільних інститутів. Зокрема молодіжна парламентська інтеграція, через структури молодіжного парламентаризму, виступає інструментом вирішення проблем глобального та регіонального рівнів, створює сприятливі умови для інноваційного розвитку країн-учасниць, де пріоритетним завданнями є, з одного боку поглиблення культурних та освітніх зв'язків між країнами-учасницями, а з іншого – їх самозбереження.

Неминучість глобалізаційних процесів, що протікають на тлі інтеграції до Європейського Союзу та існуючі внутрішні проблеми, вимагають від

України переформатування відносин держави з молодим поколінням відповідно до нової соціальної дійсності з належним розумінням молодіжного виміру глобалізації, а тому сприйняттям молодих громадян як стратегічного ресурсу розвитку майбутнього держави і як об'єктивну необхідність включення молоді до процесу прийняття державно-управлінських і політичних рішень. В свою чергу, українська молодь має перейти від пасивної виконавницької життєвої установки до активної самостійної позиції, ставши повноцінним суб'єктом політичного процесу з глобальною соціальною орієнтацією.

Саме тому аналіз історії становлення та розвитку, основних характерних рис та особливостей молодіжного парламентаризму в контексті створення умов щодо повноцінної інтеграції у світове співтовариство є гостро актуальним питанням сьогодення для Української держави.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та визначення невирішених раніше частин загальної проблеми. Слід відзначити розробки окремих аспектів впливу глобалізації на функціонування політичної та державно-управлінської системи, які належать В. Бебику, М. Головатому, В. Гошовській, Л. Довгань, І. Надольному, М. Пірен, Ю. Сурміну та дослідження соціально-політичної діяльності молоді, демократичних механізмів взаємодії влади та інституцій громадянського суспільства Є. Бородіна, В. Головенько, М. Перепелиці, О. Яременка, І. Кона.

Варті уваги статті та розробки сучасних російських дослідників молодіжного парламентаризму: Г. Лактіонова, Ж. Тумурова, Л. Пастухової, О. Фурсова.

Загалом, аналіз наявних публікацій з теми дослідження показує, що таке суспільне явище як молодіжний парламентаризм, його становлення, етапи розвитку та їх особливості, вивчені недостатньо. Хоча інтерес до даної проблеми в науковому середовищі з кожним роком зростає, але значна дослідницька традиція поки що відсутня. У той же час, розгляд діяльності молодіжних парламентів в історичній ретроспективі вбачається актуальним

та корисним для Української держави в період перебудови її суспільних інститутів, активного впровадження європейського досвіду врядування та самоврядування.

Тож, автор статті *ставить за мету* спробувати хоча б у першому наближенні здійснити аналіз міжнародного досвіду участі молоді в державотворчих процесах, розробці та реалізації ефективної державної та міжнародної молодіжної політики шляхом представлення інтересів і суспільно значимих ідей молоді через інституції молодіжного парламентаризму.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. У світовій практиці зачатки молодіжного парламентаризму з'явилися на початку ХХ ст., а саме з 1910 р. в місті Сент-Луїс штату Міссурі, США, коли 18-річний Генрі Гісенбайер і його товариші сформували клуб “Геркуланум”, який заклав фундамент структури, що й до теперішнього часу об'єднує молодих лідерів та підприємців по всьому світові [5, с. 39].

У 1915 р. полковник Х'юз Морган, також громадянин Сент-Луїс, надихнув членів клубу включитися у вирішення суспільних проблем, у результаті чого Гісенбайер і його 32 товариша в жовтні 1915 р. сформували Прогресивну громадянську асоціацію молоді. А вже через рік, у 1916-му, в результаті розширення її чисельності та активізації молодих людей у вирішенні суспільно значущих питань, створена асоціація була перейменована та отримала назву “Молоді громадяни”. У 1918 р. до неї приєдналася Торгова палата Сент-Луїса, в результаті чого організація знову змінила назву на “Молодіжна комерційна палата” [7].

Перша світова війна 1914–1918 рр. справила значний вплив на поширення цієї організації і вже до 1920 р. до її складу входили представники тридцяти міст Сполучених Штатів Америки.

В подальшому на першому з'їзді організації була ухвалена її конституція, а Генрі Гісенбайер обраний першим президентом Молодіжної комерційної палати. Так у Сполучених Штатах Америки був закладений

початок руху молодіжних палат під егідою Молодіжної комерційної палати США [6-7].

Після створення 1923 р. в Канаді Торгівельної палати Вінніпега, виникла ідея організувати першу молодіжну палату поза Сполученими Штатами Америки. У 1928 р. про молодіжні палати дізналися в Англії. У 1940 р. Молодіжна комерційна палата США затвердила програму відносин з країнами Центральної та Південної Америки. До 1943 р. молодіжні палати засновано в Мексиці, Гватемалі, Сальвадорі, Гондурасі, Нікарагуа, Коста-Ріці та Панамі. Таким чином, почалося створення Міжнародної молодіжної палати [6].

1944 р. була проведена перша міжнародна конференція в Мехіко, на якій мексиканець Рауль Гарсія Відаль був обраний першим президентом організації на міжнародному рівні. Саме тоді Міжнародну молодіжну палату сформували представники з таких країн, як Коста-Ріка, Сальвадор, Гватемала, Гондурас, Мексика, Нікарагуа, Панама та Сполучені Штати Америки. Двома роками пізніше, в 1946 р., в Панамі був проведений Перший Всесвітній конгрес Міжнародної молодіжної палати, на якому делегати з 16 країн прийняли тимчасову Конституцію, а до лав організації приєдналась Австралія. В подальшому відбувалися лише незначні зміни у структурі та назві організації [6-7].

На сьогодні членами Молодіжної міжнародної палати є більш ніж півмільйона молодих лідерів та активістів в сфері політики та бізнесу, що представляють більш як 9 тис. місцевих організацій зі 132 країн світу, в тому числі й з України.

Заснування Національної палати України відбулося в 2002 р. відкриттям локальної палати в місті Житомир. Виконавчий віце-президент Молодіжної міжнародної палати Кевін Кулліан, відповідальний за розвиток організації в Європі, відвідував Україну для консультацій зі стратегічного розвитку організації в Україні та проводив тренінг з маркетингового лідерства для реальних та потенційних членів Молодіжної міжнародної

палати. Нині локальні палати функціонують в семи містах Української держави, в тому числі і в столиці [7].

Молодіжна міжнародна палата є асоційованим членом ООН і здійснює спільні програми з Міжнародною торговою палатою, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, а також має угоди про співпрацю з Міжнародною асоціацією студентів в економіці та управлінні, Всесвітньою Організацією Охорони Здоров'я, Міжамериканським банком розвитку та Європейським парламентом [5, с. 40; 6-7].

Міжнародна молодіжна палата є повноправним суб'єктом громадянського суспільства. У результаті об'єднання молоді навколо реалізації суспільно-значущих питань вона сприяла становленню та зміцненню громадянського суспільства в країнах, де отримала розвиток. Її основною метою є активізація міжнародного молодіжного руху, розвиток лідерських якостей молодих людей, соціальної відповідальності, товариськості, підприємницької діяльності. Членом організації може стати будь-яка людина у віці від 18 до 40 років. Визнанням діяльності Міжнародної молодіжної палати у світі є щорічне проведення зустрічі “Малої вісімки” лідерів Молодіжних палат країн “Великої вісімки” в одному місці і в той же час, що і глав держав-країн “Великої вісімки”. У різні часи у структурах Міжнародної молодіжної палати працювали Кофі Аннан, Жак Ширак, Ясухіро Накасонє, Джон Мейджор, Джеральд Форд, Річард Ніксон, Джон Кеннеді, Білл Клінтон, Маргарет Тетчер та інші видатні державні й політичні діячі [5, с. 41; 8].

Іншим суб'єктом реалізації інтересів молодого покоління на міжнародному рівні є Європейський молодіжний парламент, створений 1987 р. з метою розвитку європейського виміру в освіті та надання можливості молоді накопичувати позитивні практичні знання в галузі політичної діяльності та культури, виховання правосвідомості, формування твердої громадянської позиції та навичок політичної дискусії й управління у молоді. На сьогодні Європейський молодіжний парламент – одна з

найбільших європейських платформ для молоді, пан'європейський проект, що протягом останніх 20 років пройшов процес зростання та розширення і сьогодні складається з 37 національних комітетів, що функціонують у країнах-членах ЄС і у сусідніх з Євросоюзом державах.

Організацією тричі на рік проводяться міжнародні сесії, які збирають понад 250 молодих людей віком від 16 до 22 років з усієї Європи. Під час роботи сесії, учасники діляться на 15 комітетів, що формуються з міжнародних команд і у складі яких має бути від 12 до 15 делегатів. Європейський молодіжний парламент готує молодих європейців до активної політичної участі, адже вони роблять перші кроки в політичному контексті, вчать вести дебати і розробляють власні пропозиції для актуальних потреб Європи. Колишніми учасниками Європейського молодіжного парламенту є сучасні політичні та державні діячі: Фрея ван Босше – заступник Прем'єр-міністра Бельгії, Кароле Мойнард та Крістоф Готтшалк – консультанти колишнього французького Прем'єр-міністра Жана П'єра Раффаріна [2].

Міжнародна молодіжна громадська організація “Європейський молодіжний парламент – Україна” представляє один із 37 національних комітетів Європейського молодіжного парламенту. Організація, зареєстрована Міністерством юстиції України в 2002 р., є повноправним учасником процесу розвитку громадянського суспільства в Україні. Де факто, “Європейський молодіжний парламент – Україна” успішно функціонує в Україні з 2000 року, залучаючи українську молодь до діяльності однієї із найбільших європейських платформ для дебатов, міжкультурних зустрічей, освіти та обміну ідеями між молодими європейцями. Щороку організація проводить Національну відбіркову конференцію, за результатами якої обираються делегати, які представляють Україну на міжнародних та регіональних сесіях Європейського молодіжного парламенту в Європі. Крім того, організація проводить регіональні сесії та інші проекти для молоді в різних містах України [9].

Загалом аналіз розвитку молодіжного парламентаризму на

європейському просторі дозволяє стверджувати, що процес стимулювала Європейська хартія про участь молоді в житті муніципальних та регіональних утворень. Документ був розроблений і схвалений Конгресом місцевих і регіональних влад Європи в 1992 р., а у 2003 р. Хартія була переглянута та значно доповнена. Один з головних принципів Хартії полягає в тому, що всі сфери політики повинні мати молодіжну частину. Остання глава Хартії присвячена організаційній участі молодих людей в місцевих і регіональних справах. Підкреслюється необхідність наявності “постійних представницьких структур, таких, як молодіжні ради, молодіжні парламенти або молодіжний форум. Подібні структури мають “надати молодим людям можливості формулювати пропозиції для місцевих і регіональних властей, сприяти участі молодих людей в інших консультативних органах місцевих і регіональних органів влади” [4, с. 26].

Важливим етапом становлення молодіжного парламентаризму в Європейському Союзі є створення в 1996 р. пан'європейської асоціації міжнародних молодіжних організацій та національних рад молоді країн Європи – Європейський Молодіжний Форум – до цього року Форум існував в іншому форматі: з 1978 р. як Рада Європейського національного комітету у справах молоді та Європейське координаційне бюро з міжнародним молодіжним організаціям. Наразі Європейський молодіжний форум – це самостійне об'єднання понад 90 національних молодіжних рад та міжнародних неурядових молодіжних організацій. Вони, у свою чергу, є “зонтичними” об'єднаннями молодіжних організацій, що охоплюють кілька десятків мільйонів молодих людей з усієї Європи, об'єднаних задля представлення своїх спільних інтересів [2; 3; 8].

Основні принципи роботи Європейського молодіжного форуму і його членських організацій – представництво, внутрішня демократія, незалежність, відкритість і включеність. Метою, чи то навіть покликанням Європейського молодіжного форуму є надання молоді повноважень у здійсненні активної участі з формування нової Європи та суспільств, в яких

вони живуть, і поліпшення життєвих умов молодих людей як європейських громадян сучасного світу. Крім того, Європейський молодіжний форум відстоює ідею оптимізації молодіжної політики в Європі через структурований діалог між особами та органами, що приймають рішення, та молодіжними організаціями – як демократичними та законними представниками молоді, щоб дати можливість не тільки більш тісно зблизитися різним сторонам, а й краще сформулювати політику за якої на всіх фазах політичного співробітництва враховуватимуться досвід і спеціальні знання різних сторін: молодіжних організацій, державних органів влади та науковців [3; 8].

Європейський молодіжний форум співпрацює з флагманом європейської молодіжної політики – Радою Європи, зокрема з Директоратом молоді та спорту Ради Європи, управління в якому здійснюється спільно урядами та молодіжними організаціями. У зв'язку з цим Європейський молодіжний форум широко представлений в системі співуправління в молодіжній сфері цієї організації. На даний час дві третини Консультаційної ради – молодіжного компонента в Спільному комітеті управління молодіжної сферою Ради Європи (Директорату молоді та спорту) обираються як від так і з членських організацій Європейського молодіжного форуму [3; 8].

Важливим етапом розвитку міжнародних інституцій молодіжного парламентаризму було створення у 2007 р. першого Євро-Середземноморського молодіжного парламенту. Ініціатором виступило Міністерства закордонних справ Німеччини, а перше засідання було проведено Європейським молодіжним парламентом (Фондом Хайнца Шварцкопфа) та Інститутом Гете за підтримки Європейської комісії, Фонду Анни Лінд і Європейського молодіжного форуму. Близько ста учасників із 38 країн були присутні на першому засіданні Євро-Середземноморського молодіжного парламенту, заклавши тим самим основи Євро-Середземноморського співробітництва, метою якого була визначена необхідність вивчення форм проведення парламентських дискусій та

обговорення вимог “завтрашнього дня”, незалежно від культурних чи національних бар’єрів [1-2].

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

З огляду на вищевикладене, видається безсумнівним, що сучасна молодь є важливим ресурсом національного розвитку в умовах глобальних перетворень. Держави-члени ООН визнають, що саме молоде покоління є головним людським ресурсом для розвитку, позитивних соціальних змін і технологічних інновацій. При цьому включення молоді у процеси прийняття рішень є основною умовою поступального суспільного розвитку.

У Європейській хартії участі молоді в громадському житті на місцевому та регіональному рівні підкреслюється: “...участь у житті суспільства і активна громадянська позиція передбачають наявність прав, засобів, простору і можливостей, а де необхідно – і підтримку для участі в процесі ухвалення рішень і впливу на цей процес, а також участі у будь-яких формах діяльності з метою побудови кращого суспільства” [4].

Україна, яка у векторі свого сучасного розвитку намагається активно інтегруватися до міжнародних суспільних інституцій, має йти шляхом наукового обстеження кращих практик взаємодії держави та молоді в процесах державотворення.

На думку автора, молодіжний парламентаризм, як суспільний інститут, є одним з кращих прикладів залучення молоді до діалогу з державою, виступаючи при цьому провідником демократії, культури громадянського суспільства та парламентаризму в молодіжному середовищі.

Аналіз історичного шляху розвитку молодіжного парламентаризму показує, що всі держави, як правило, рухаються в єдиному напрямку, проходять по одному шляху з невеликими відмінностями та особливостями, які потребують більш глибокого вивчення, аналізу та систематизації задля ефективного використання найкращого досвіду в Україні та ефективної інтеграції держави в сучасний світовий простір.

На думку ж автора, для українських молодіжних парламентарів, в

першу чергу, представляє інтерес європейський досвід в силу близькості політичних систем і соціокультурних чинників політичної поведінки. Тож, безумовно, доцільними будуть подальші дослідження в цьому напрямку, які дадуть можливість виробити рекомендацій задля практичного використання результатів наукового пошуку з метою удосконалення державно-управлінських відносин в реформаційній Україні.

Список використаних джерел:

1. Диевр Я. Политика в отношении молодежи и коммунального образования во Франции [Электронный ресурс] / Я. Диевр. – Режим доступа : https://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Forum21/Issue_No11/N11_Policies_France_ru.pdf.
2. Европейский молодежный парламент (ЕМП): 20 лет просветительской работы для политического участия [Электронный ресурс] / Рагнар Сиил, Филипп Й. Шарфф. – Режим доступа : https://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Forum21/Issue_No10/N10_Eur_youth_parliament_ru.pdf.
3. Европейский молодежный форум: голос молодых людей в формулировании Европейской молодежной политики [Электронный ресурс] / Шварцмайр Беттина. – Режим доступа : https://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Forum21/Issue_No10/N10_Eur_youth_forum_ru.pdf.
4. Європейська хартія участі молоді в громадському житті на місцевому і регіональному рівні (21 травня 2003 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://eucharter.pedagog.org.ua/file/charter/eu_charter_ukr.pdf.
5. Пастухова Л. С. Молодежный парламентаризм как фактор развития гражданского общества : дис. ... канд. полит. наук : спец. 23.00.02 / Лариса Сергеевна Пастухова. – М., 2007. – 216 с.
6. Junior Chamber International [Electronic Resources]. – Access : <http://www.jci.cc/>
7. JCI Ukraine [Electronic Resources]. – Access: <http://www.jci.com.ua>
8. European Youth Forum [Electronic Resources]. – Access : <http://www.youthforum.org/>
9. European Youth Parliament Ukraine [Electronic Resources]. – Access : <http://eyp-ua.org/ua>

Savchuk L. S. International experience of the establishment and development of youth parliamentarism: relevance for Ukraine.

The article considers with the historical path of the establishment and development of the international institutions of youth parliamentarism as a response to the challenges of globalized world, what is relevant for Ukraine in the contemporary circumstances of social changes and public transformation.

Key words: youth parliamentarism, youth parliament, youth parliamentary movement, youth council, youth parliamentary assembly, youth forum, junior chamber.

Савчук Л. С. Международный опыт становления и развития молодежного парламентаризма: значение для Украины.

Рассмотрен исторический путь становления и развития международных институтов молодежного парламентаризма как ответ на вызовы глобализирующегося

мира, что является актуальным для Украины в условиях ее современных социальных изменений и общественных преобразований.

Ключевые слова: молодежный парламентаризм, молодежный парламент, молодежное парламентское движение, молодежный совет, молодежная парламентская ассамблея, молодежный форум, молодежная палата.

Надійшла до редколегії 30.11.2015 р.

